№ 112 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 30 **1895** ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 30 № 112

ՔՍԱՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տնտեսական ճնշող պայմաններ. Հեռագիրներ. Դիպլօմատիան և հայոց հարցը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայր Այվազեանի յոբելեանը. Թիֆլիսի կրեդիտային ընկերութեան ընդհանուր ժողովը. Կովկասեան մէջի մշակութիւնը. Կիրակեայ դըպրոցի տասնամեակը. Հայոց թատրոն. Նամակ Բագուից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թուրքիայից. Նամակ Թուրքիայից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակներ Արտասահմանից.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՃՆՇՈՂ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Այն բոլոր եւրոպացիները, որոնք ճանապարհորդել են Փոքր-Ասիայում, նկարագրում են հայերով բնակեցրած տեղերը բարեբեր, բուսականութեամբ և հանքերով հարուստ, իսկ ժողովրդին՝ աշխատասէր, ընդունակ բազմատեսակ արդիւնագործութեան:

Եւ սակայն, այդ հարուստ երկիրը չէ կարողանում ապահովել նրա մէջ ապրող ժողովրդի առօրեայ պէտքերը և ժողովուրդը պանդխտում է հեռու երկիրներ փող վաստակելու, որպէս զի կարողանայ իր ընտանիքի ծախսերը հոգալ և պարտատուրիչ տուրքերը վճարել:

Մի կողմից հարուստ երկիր և աշխատասէր ժողովուրդ, միւս կողմից աղքատութիւն և կարօտութիւն:

Ինչ է այդ հակասութեան պատճառը,— այն, որ երկրի տնտեսական կեանքը շրջապատված է այնպիսի պայմաններով, որոնք ոչնչացնում են աշխատող մարդու ավիւնեբի և տարիների գործը: Տուրքերը չեն յարմարեցրած ժողովրդի տարեկան արդիւնաբերութեան, չը կան մեծ վաճառանոցներ, ուր տեղական ապրանքները ծախվէին լաւ գներով, չը կան օրինաւոր ճանապարհներ, որ թոյլ տային տեղական ապրանքները ուղարկել դիւրութեամբ հեռու երկիրներ:

Հաղորդակցութեան ճանապարհների աննախանձելի դրութիւնը այնտեղ է հասնում, որ նրա մասին գանգատվում է նոյն իսկ համիդիէյի հեծելազնդի հեղինակ Շաքիր-փաշան, որը իւրան այցելութեան գնացած մի եւրոպական լրագրի թղթակցին յայտնել էր, թէ նա պէտք է ամեն ջանք գործ դնի Փոքր-Ասիայի մէջ հաղորդակցութեան միջոցները դիւրացնել և մինչև անգամ այդ բանը նա համարում է այն գլխաւոր կարէքը, որի հոգալը կարող է զգալի կերպով օգնել երկրի բարեկարգութեան:

Տնտեսական կեանքի մակերևոյթը բարձրացնելու և նրա ծաւալը լայնացնելու համար առանձին առանձին փակտօրներ չեն կարող զգալի փոփոխութիւններ առաջ բերել: Դրա համար հարկաւոր են մի շարք փոփոխութիւններ, շրջապատող բոլոր պայմանների միահամուռ գործակցութիւնը: Այդ ժամանակ երկիրը կարող կը լինի ոչ միայն կերակրել իր ժողովրդին և հոգալ նրա ուրիշ պէտքերը, այլ և նոր հարստութիւնների աղբիւրներ բանալ աւելի ճոխ կենցաղավարութեան համար: Երկրից գաղթած, հեռու տեղեր պանդխտութեան գնացած երիտասարդների աշխատող ձեռքերը, որ գործ չեն գտնում այժմ իրանց հայրենի երկրում, այն ժամանակ կը զբաղվէին անմիջապէս իրանց բնիկ հայրենիքում:

Կանոնաւոր կեանքը կը վերացնի ընդհանուր աղքատութիւնը, որ այժմ տիրում է երկրին և որից վնասվում է թէ ժողովուրդը և թէ վարչութիւնը: Երկուսի շահերն էլ պահանջում են տնտեսական կեանքի զարգացման պայմանների բարւոքում:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Ռուսաց գործակալութեան)

Կ. Պօլիս, 28 սեպտեմբերի: Արթին-փաշան այցելեց հայոց պատրիարքին և խորհուրդ էր տալիս հայերին հայրենիք (?) վերադառնալ: Նրանք մերժեցին այդ առաջարկութիւնը:

Հալէպ, 28 սեպտեմբերի: Տրապիզոնից հաղորդում են, որ սեպտեմբերի 26-ին տեղի ունեցան նորից ծանր անկարգութիւններ: Սպանված են շատ հայեր:

Կ. Պօլիս, 27 սեպտեմբերի: Այսօր և անցեալ գիշերը ոչինչ պատահարներ տեղի չունեցան: Ոստիկանական արտակարգ խումբը շարունակում է պահպանել կարգը:

Կ. Պօլիս, 29 սեպտեմբերի: Բօղօստայում սեպտեմբերի 27-ին տեղի ունեցան լուրջ անկարգութիւններ: Կ. Պօլսում Բեբայի թաղում յուզումը շարունակվում է: Շուկաներում հայոց խանութները շարունակում են փակ մնալ: Հրաման է տրված, որ գիշերները Դարդանէլի նեղուցով ոչ մի նաւ չը թողնեն անցկենալ:

Լօնդօն, 29 սեպտեմբերի: „Standart“ լրագիրը հաղորդում է, որ Կ. Պօլսում մինիստրների խորհուրդը, որ ամբողջ գիշերը նիստ ունէր՝ որոշեց մեծ պետութիւնների առաջարկած՝ Հայաստանի բէֆօրմների ծրագիրն ընդունել, մի քանի փոփոխութիւններով:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԴԻՊԼՕՄԱՏԻԱ

I Վնասվածների թիւը

Կ. Պօլսից, սեպտեմբերի 20 ից, Պետերբուրգի լրագիրներին հեռագրում են. «Բոլոր վնասվածների թիւը թիւրքերը հաշւում են մօտ 36 հոգի երկու կողմից ևս, իսկ եւրոպացիները հաշւում են մօտ 200 հոգի: Անյայտ է ձերբակալվածների թիւը»:

II Գերմանական մամուլը

Գերմանական լրագիրները խորհուրդ են տալիս երեքպետեան դաշնակցութեանը սահմանափակ վերաբերվել Թիւրքիայում կատարվող անցքերին, մի և նոյն ժամանակ պախարակելով բրիտանական քաղաքականութեան տատանումն և այդ քաղաքականութեամբ հայերին գրգռելը: Նախատեսնում են, որ անխուսափելի է ռուսաց և բրիտանական նաւատորմերի երևալը Բօսֆօրում, աւելորդ համարելով դիպլօմատիական կօնֆերենցիայի գումարումն:

III «Новое Время»-ի հեռագիրը

Լօնդօնի լրագիրները բողոքում են սկսել ֆրանսիական, գերմանական և աւստրիական մամուլի օրգանների դէմ, որոնք մեղադրում են Անգլիային, թէ նա է գրգռել հայերին խառնակութիւններ անել Կ. Պօլսում: Անգլիայի քաղաքական աշխարհը բառ երևոյթին զարմացած է, որ ամբողջ Եւրոպան իրան է պատասխանատու համարում Թիւրքիայում թափված արեան համար:

IV Նոր խոստում

Լօնդօնից հեռագրում են սեպտեմբերի 23-ից. «Բ. Դուռը խոստացաւ մեծ պետութիւնների դեսպաններին, նոր անկարգութիւնների առաջն առնելու համար, ազատել ձերբակալված հայերին»:

V Համերաշխութիւն

Միլանից հեռագրում են. «Իտալական «Riforma» լրագիրը պահանջում է համերաշխութիւն մեծ պետութիւնների մէջ հայոց հարցում»:

VI Թրքամոլ լրագրի սերը

Թրքամոլ «Berliner Tageblatt» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հեռագրում է հետևեալը. «Ականատեսները պատմում են, որ բացի «Կեցցէ Հայաստանը» յայտնի աղաղակներից, լսվում էին էլ «Կեցցէ Ալէքսանդր» աղաղակները: Այդ աղաղակի նշանակութիւնը ոչ ոք չը կարողացաւ բացատրել ինձ: Այս հաւատացնում են, որ պատրիարքը գրգռում էր ժողովուրդը: Պատրիարքարանի շինութեան վրա մէկ ամբողջ ժամ ծածանվում էր անգլիական դրօշակը, մինչև որ ոստիկանն չը վերցրեց և չը տարաւ:

«Ձերբակալված հայերի մօտ գտնվել են մօտ 500 րէվօլվէրներ և անթիւ փամփուշտներ: Րէվօլվէրները բոլորը անգլիական են և բոլորովին նոր են:»

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՏԼԱՆԴԻԱՅԻՑ

Գլասկօ, 14/26 սեպտեմբերի

Քանի մը շաբաթ առաջ դր. Ալլան և իրեն ընկերացող երկու սասունցիք, Պետրոս և իր կինը Անուշ, Սկովտիոյ մայրաքաղաքը, Էտինպուրկ, հասան: «Մշակի» ընթերցողք արդէն լսած ըլլալու են, թէ մեր այս հայրենակիցք ինչ լաւ ընդունելութիւն գտան Անգլիոյ մէջ: Նոյնպիսի և թերևս աւելի ջերմ ընդունելութիւն մը կը սպասէր անոնց Սկովտիոյ մէջ: Ժողովուրդը լրագիրներու միջոցաւ շատ լաւ ծանօթացած էր Հայաստանի և մանաւանդ Սասնոյ դէպքերուն, վասն որոյ այս հայերուն գալստեան լուրն անմիջապէս մեծ համակրութիւն արթնցուց:

Էտինպուրկի մէջ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ քաղաքին ամենէն նշանաւոր անձերէն: Այս յանձնախմբին գործը պիտի ըլլար ժողովներ կազմակերպել, որոց մէջ հայ հիւրերը պատեհութիւն պիտի ունենային պատմել իրենց պատմութիւնը և որոց մէջ հաւաքված գումարները յանձնախմբին ձեռամբ Կ. Պօլիս պիտի ղրկուէին Սասնոյ խեղճերուն համար:

Քաղաքին ամենէն հարուստ և պատուաւոր անձերէն մին իր տան մէջ հիւրասիրեց հայ հիւրերը, որոնց առաջնորդին ամեն տեսակ պատեհութիւն տրուեցաւ քաղաքին ամենէն մեծ սրահներուն մէջ խօսել երկու երեք հազար անձանց բազմութիւններու առջև: Ցեղային ամենէն պերճախօս քարոզիչը, որ հայոց շատ համակիր է, դր. Ալլանը հրաւիրեց խօսել իր մեծ եկեղեցւոյն մէջ, երեք հազարէ աւելի անձանց առջև: Այս բոլոր ժողովներուն մէջ Սասնոյ սովելոց համար հաւաքում կըլլար, և իւրաքանչիւրին մէջ 10—40 անգլիական ոսկի կը հաւաքուէր:

Սկովտական յանձնախումբը կը փափագէր, որ սասունցիք Սկովտիոյ ուրիշ կողմերն ալ այցելէին: Բոլոր գլխաւոր քաղաքները նամակներ գրուեցան ժողովներ կազմակերպելու համար: Ապա մեր երեք հայրենակիցք Էտինպուրկէ մեկնեցան այդ քաղաքները այցելելու համար: Ուր որ գացին՝ գրկաբաց ընդունվեցան, և ուրկէ որ մեկնեցան՝ իրենց ետև թողուցին հայոց մասին համակրութեամբ վառուած ժողովուրդ մը: Զարմանալի էր թէ ինչպէս յաջողեցան երկու շաբաթի մէջ համակրութեան և եռանդի հրդեհով մը հրդեհել ամբողջ երկիրը:

Վերջապէս անցեալ շաբթու հասան Գլասկօյ, Սկովտիոյ ամենէն հարուստ և ամենէն բազմամարդ քաղաքը: Գլասկոյ ուրիշ քաղաքներէ ետ մնալ չուզեց: Կիրակի օր դր. Ալլան երեք եկեղեցիներու մէջ երիցաւ իր ընկերներով և մեծ ու համակիր բազմութիւններու առջև խօսեցաւ: Երկուշաբթի երեկոյ յատուկ ժողով մը գումարուեցաւ աճագին սրահի մը մէջ: Երեք հազարէ աւելի անձինք ժողովուած էին: Հայ ազգի ճառախօսը իր արևելեան ճարտասանութեամբ և ընտիր անգլիերէնով հիացուց այս աճագին բազմութիւնը: Պետրոս և իր կինն ալ խօսեցան և իրենց սրտառուչ խօսքերով և յուզեալ շեշտերով մեծ տպաւորութիւն գործեցին ունկնդրաց վրա: Ապա, ինչպէս ուրիշ ամեն ժողովի մէջ, հոս ալ քանի մը որոշումներ և բողոքներ քուէարկուեցան, որք պիտի ղրկուին անգլիական կառավարութեան: Ցիսուն անգլիական ոսկի հաւաքուեցաւ այս ժողովին մէջ: Բազում նշանաւոր անձինք ներկայ էին և խօսեցան: Յաջորդ օրը սասունցիք և իրանց ընկերակիցը Էտինպուրկի մէջ մեծ ժողովի մը առջև խօսեցան: Այս ժողովին ալ մեծ և պատուաւոր բազմութիւն ներկայ էր, և իբր 40 անգլիական ոսկի հաւաքուեցաւ:

Այս փառաւոր ժողովով մեր հայրենակցաց ի Սկովտիա այցելութիւնը կը վերջանայ: Պետրոս և իր կինը Թիֆլիս կը դառնան և դր. Ալլան, որ այս գործի համար ոչինչ ջանք չը խնայեց, Թիֆլիսի ճամբով Պարսկաստան կերթայ:

Երախտապարտ ըլլալու ենք առ սկովտացիս, որ այսքան սիրալիր ընդունելութիւն ցուցին մեր հայրենակիցներուն: Շատ սատակ առին և դեռ պիտի առնեն: Մեր ազգին նկատմամբ այնքան համակրութեամբ լեցուեցան, որ պիտի չը հանդարտին, մինչև որ տեսնեն թէ հայեր համեստ վիճակ ունին Թիւրքիոյ մէջ: Այս այցելութեան ուրիշ կարևոր մէկ արդիւնքն ալ այն եղաւ, որ սկովտացիք հիմա սկսած են շատ հետաքրքիր ըլլալ հայոց պատմութեան և գրականութեան մասին, և հեռի չէ այն օրը, երբ հայերէն գիրքեր պիտի սկսին անգլիերէնի թարգմանուիլ:

Ան—րդ

ՆԱՄԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻՑ

Ալէքսանդրիա, 10/22 սեպտեմբերի

Ի հարկէ, մինչ ցարդ տեղեկացած կը լինիք, որ երկու հայեր մի թիւրք գինւոր սպանած են Գահիրէյում,—Սասունի կոտորածի վրէժխնդրութեան մի պատկեր: Ահաւասիկ մանրամասնութիւնը:

Սասունի և Մուշի գաւառներից Մուշեղ և որվագցի Նշան, Գահիրէյի ծխախոտի գործարանատէր Սանոսեանի գործարանում աշխատող երկու հայեր են, որոնք մի սենեակ վարձած կապրին: Մուշեղը վերջերումս մի նամակ կը ստանայ իր հայրենիքէն, որ չարաչար Շաքիր անուն մի թիւրք գինւոր մայրը և քոյրը նախ պղծած և յետոյ մորթած և այժմ փախած է Եգիպտոս: Այս սարսափելի և կսկծալից լուրը անչափ կը սխրեցնէ երկու հայ ընկերները, որոնք գիշեր ցորեկ կողբան, կը հեծեն, կը յուսահատուին վրիժառութեան գրեթէ անկարելի ելքին վրա:

Մի քանի օր առաջ հայ սրճարանում յանկարծ կը տեսնեն այդ մարդասպան գինւոր Շաքիրին, և որովհետև իրենց հայրենակից էր, խսկոյն կը ճանաչեն նրան: Երկու հայ ընկերք ապշած կը մնան, և կը տանջուին մի և նոյն զգացմամբ, կասեն միմեանց. «Կարծես նախախնամութիւնը այս ոճրագործին մեր ձեռքն է յանձնել, որպէս զի մենք մեր ձեռքով մեր ծնողաց անմեղ արեան արդար վրէժը լուծենք»...

Շաքիրի հետ կը բարեկամանան, հայրենիքէ լուրեր կը հարցնեն, Սասունի կոտորածի վրա տեղեկութիւններ կուզեն: Շաքիրը, որոյ գլուխը տաքցած է եղել մի քանի գաւաթ օղիի ներգործութիւնից, կը սկսի տաք-տաք պատմել արած քաջագործութիւնները, և ինքզինքը զահերի դաշտում և քիւրդ համիդիէ ընկերակիցների մէջ կարծելով, աւելացնում է, որ ի միջի այլոց մի կին և իր աղջիկն էլ սպանած է: Նոյն միջո-

«Խառնակությունները Սասմբուլում շարունակվեցին ուղիղ չորս ժամ։ Հայերից շատերը, սոփթաների և կանանց հագուստներով, աշխատում էին փախչել, բայց ձերբակալվեցին։

«Ուղիղ կեսօրին, այսինքն Բ. Դրան առջև տեղի ունեցող ընդհարումների ամենաառաք ժամանակը, ամբոխի մեջ նկատել են անգլիական դեսպանատան երկու թարգմաններին, որոնք հետևում էին կռվին կառքից։ Շատերին զարմացրեց այստեղ այն փաստը, որ անգլիական դեսպանատան մեջ կարելի էր ավելի լավ և ավելի շուտ տեղեկություններ ստանալ անցքերի մասին, քան ոստիկանության մեջ։ Պոլիցիական իշխանությունները եկան խառնակությունների տեղը միաժամանակ անգլիական թարգմանի հետ»։

VII Անգլիական նավատորմ

Կ. Պոլսից, Րեյտերի գործակալությունը հեռագրում է սեպտեմբերի 16/28-ից.

«Միջերկրական ծովի բրիտանական նավատորմի 17 նավեր այսօր Լեմնոս կղզուց հասան և կանգ առին Դարդանելի մուտքում։ Սալոնիկի նավատորմի շարժումները շատ մեկնություններ առիթ են տալիս և մեծ յուզմունք են առաջ բերել պաշտոնական շրջաններում»։

VIII Վերջին ցույցը

Լոնդոնից, «Новости» լրագրի յատուկ թղթակիցը հեռագրում է.

«Այստեղի արտաքին գործերի մինիստրության մեջ Կ. Պոլսում տեղի ունեցած խառնակությունները լուրջ գործ են համարում։ Շատ են սպանվածները և վիրավորվածները։ Կ. Պոլիսը զինվորված բանակի կերպարանք է ընդունել։ Սուլթանի քունը կորել է յուզմունքից։»

IX Նեղ բանակցություններ

Կ. Պոլսից «Times» լրագրին հեռագրում են, որ բրիտանական, ֆրանսիական և ռուսաց դեսպանները իրանց կառավարություններից հրահանգներ ստացան՝ հայոց հարցի առիթով բանակցությունները վերանորոգելու մասին։

X Թրքամոլ լրագրի լուրը

«Berliner Tageblatt» հաղորդում է, որ վերջին ցույցի ժամանակ Կ. Պոլսում հայերը աղաղակում էին. «Մենք կամենում ենք սեփական թագավոր»։ Սպանված են 30 և վիրավորված 175 հայեր։

XI Ծովային ցույց

Պետերբուրգից «Нов. Обозрѣніе» լրագրին, սեպտեմբերի 28-ից հեռագրում են. «Нов. Время» լրագրին Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ այն լուրերի առիթով, թե թիւրքաց Հայաստանում յուզմունքներ են տեղի ունենում և խեղդամահ են անում ձերբակալվածներին, դեսպանները հավաքական առաջադրությամբ արին Բ. Դրանը։ Պետությունները պատրաստվում են Բոսֆորում, պալատի առջև, միաքան ծովային ցույց անել։»

XII Ցավակցություն

«Новости» լրագրին հեռագրում են. «Անգլիական դեսպանը իր ցավակցությունը յայտնեց պատրիարքին հայերի թշվառությունների առիթով։»

XIII Նոր մեծ-վեզիրը

Քեամիլ-փաշան ընդունում է, որպես զի Բ. Դուռը հավանություն տայ պետությունների մայիսեան առաջարկություններին, սպառնալով, հակառակ դեպքում, հրաժարական տալ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

—

Ինչպէս արդէն գիտեն մեր ընթերցողները, ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 22-ին կամ, նոր տոմարով, նոյեմբերի 3-ին, Վիեննայում պէտք է տօնվի աբբահայր Արսէն Այտընեան արքեպիսկոպոսի քահանայական և գրական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը։

Հայր Այտընեան այնքան մեծ ծառայություններ է մատուցել թէ հայ գրականութեան՝ իր աշխարհաբար լեզուի մասին արած հետազօտություններով, թէ հայ գեղարուեստին, հայ տպագրական գործի մէջ մտցրած իր կատարելագործություններով, որ հայ գրական աշխարհը և հայ ինտէլլիգէնտ հասարակությունը բարոյապէս պարտավորություն պէտք է զգան իրանց՝ մասնակցել այդ յոբելեանին և իրանց յարգանքը ցոյց տալ մեր մեծ բանասէրին։

Այդ նպատակով այս օրերս Թիֆլիսում, Այտընեանի համակրողների մի փոքրիկ շրջանում, ընտրվել է մի մասնաժողով, որ պէտք է մշակէ այն ձևը, որով կարելի լինի մասնակցել հոկտեմբերի 22-ի յոբելեանին։

Չենք կասկածում, որ հայ հասարակությունը, անխտիր թէ լուսաւորչական և թէ կաթոլիկ, անտարբեր չի մնայ և այս կամ այն ձևով կը մասնակցի Այտընեանի յոբելեանի համեստ տօնախմբութեան։

«Մշակը» արդէն մի քանի յօդուածներ է տուել հայր Այտընեանի գրական գործունէութեան և նշանակութեան մասին և դեռ առիթ կունենայ մի քանի յօդուածներ էլ նուիրելու ծերունի յոբելեարի արդիւնաւէտ կեանքի նկարագրութեան։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Երեքշաբթի օր, սեպտեմբերի 26-ին, քաղաքային դումայի դահլիճում կայացաւ Թիֆլիսի քաղաքային կրեդիտային ընկերութեան արտակարգ ընդհանուր ժողովը։

Ժողովում պիտի քննվէին գլխաւորապէս հետևեալ հարցերը. 1) վարչութեան զեկուցումը կանոնադրութեան մի քանի կէտերը փոխելու և լրացնելու մասին և, համաձայն ֆինանսների մինիստրութեան առաջարկութեան՝ իրաւունք ստանալ, որ սրանից յետոյ ընկերությունը փոխանակ $5^0/_0$ օբլիգացիաների, բաց թողնէ $4^1/_2{}^0/_0$ օբլիգացիաներ։ 2) Վարչութեան և վերահսկող յանձնաժողովի զեկուցումը ընկերութեան փոխառուներից ստացվող տոկոսները պակասեցնելու մասին, որոնցով ծածկվում են ընկերութեան վարչական ծախսերը։

Նիստը տևեց աւելի քան երկու ժամ, բայց այս կարևոր հարցերից, ըստ էութեան, չը քննվեց ոչ մէկը, որովհետև իրաւատուների մեծամասնությունը, հարցերի հետ նախօրօք ծանօթ չը լինելով, չուզեց կարծիք յայտնել կամ վճիռ կայացնել։

Մի քանի իրաւատուներ վարչութեան հասցէին արեցին թէև հին, բայց իրաւացի նկատողություններ այն մասին, թէ վարչությունը պարտաւոր էր այս տեսակ կարևոր հարցերի վերաբերմամբ կազմած զեկուցագիրը նախօրօք տպագրել տալու և ուղարկելու իրանց, որպէս զի միջոց ունենային ծանօթանալ քննվելի հարցերի հետ։

Ժողովը վճռեց յետաձգել ներկայ նիստը և ընտրեց եօթ հոգուց բաղկացած մի մասնաժողով, որին յանձնեց վարչութեան հետ միասին պատրաստել մանրամասն մշակած զեկուցում այս հարցերի վերաբերմամբ, տպագրել և ուղարկել իրաւատուներին և ապա հրաւիրել ժողով։

Ուշադրութեան արժանի են թէ այս նիստում և թէ նիստից մի քանի օր առաջ պատահածները՝ մէկ կողմից վարչութեան անդամների և իրաւատուների մէջ, միւս կողմից՝ վարչութեան անդամների միմեանց մէջ։

Նախ՝ իրաւատուն, յանուն իր պարտաւորությունները բարեխիղճ կատարելու, խնդրում է վարչութեան նախագահից ծանօթացնելու նախօրօք քննվելու հարցերի վերաբերմամբ կազմված զեկուցագրերի հետ,—բայց նրան չեն գոհացնում։

Երկրորդ՝ վարչությունը հակառակ իր պարտաւորությունների, չէ տպում և չէ ուղարկում իրաւատուներին, գոնէ մի շաբաթ առաջ, քննվելի կարևոր հարցերի մասին կազմված զեկուցագիրը, որ գոնէ իրաւատուները, մի քանի հարիւր, եթէ ոչ հազար ընտրողների ներկայացուցիչները, ի մօտոյ ծանօթ լինեն ընկերութեան գործերին։

Այս տեսակ շատ պարզ գործում, ինչպիսին է քաղաքային կրեդիտային ընկերութեան գործը, որտեղ վարչական մարմինները ունեն վաղուց յայտնի, շատ որոշ պարտաւորություններ՝ այդ տեսակ արարքները անհասկանալի են և ոչ ցանկալի։

Հասարակական գործերում հարկաւոր բացայայտությունը (гласность), անհրաժեշտ է մանաւանդ Թիֆլիսի քաղաքային կրեդիտային ընկերութեան համար, քանի որ մօտիկ անցեալում նրա գլխին էր, որ եկաւ դեռ չը մոռացված դժբաղդությունը։

Բ.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԹԷՅԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

—

Վաղուց է, որ Անդրկովկաս է բերված թէյի թուփը, դեռ իշխան Վօրօնցովի ժամանակից. բայց նրա վրա լուրջ ուշադրություն սկսեցին դարձնել միայն վերջին տարիները։ Բաթումի մօտ, Չակվա կոչված տեղում այժմ գտնվում են մի քանի ընդարձակ տնտեսություններ, որոնք թէյի մշակությունը իրանց գլխաւոր պարապմունքն են շինել։

Այդ տնտեսություններից մէկը, որ պատկանում է Սօլօվցևվին, նշանաւոր է նրանով, որ նա առաջինը պատրաստեց թէյ և այդպիսով ապացուցեց, որ այդ նոր թուփի մշակությունը կարող է ունենալ լուրջ արդիւնագործական նշանակություն։ Միւս աչքի ընկնող տնտեսությունը պատկանում է հարուստ կալուածատէր Պօպօվին, որը թէյի մշակությունը ընդարձակեց և բերել տուեց մասնագէտներ ու չինացի վարպետներ և առաջիկայ տարիներում պէտք է տայ իր թուփերից պատրաստած թէյ մեծ քանակութեամբ։

«Ուդելը» մտադիր է նոյնպէս թէյի մշակութեանը մեծ տեղ տալ իր կալուածքներում և այդ պատճառով նա ուղարկել է պրօֆէսօր Կրասնօվին և ագրօնոմ Կլինգէնին Չինաստան և Ճապօնիա՝ տեղնուտեղը ուսումնասիրելու թէյի մշակությունը և բերելու վարպետներ։ Այդ մասնագէտները մի ամիս մնալով Շանխայի մօտ եղող մի գիւղում՝ բաւականաչափ ծանօթացել են թուփը խնամելու և սերմ ստանալու գործին։

Կովկասում թէյի թուփը, բացի Սև ծովի ափերից, կարող է աջողութեամբ բուսնել և մշակվել Լենքօրանի գաւառում։ Պարսից սահմանագլխի

ցին հետաքրքրութեամբ պինդ լարուած երկու հայ բարեկամները հարցնում են կինը և աղջիկը ո՞ր գիւղէն են և քանի տարեկան են և այլն։ Շաքիրը պաղ արեամբ կը պատմէ թէ ովքեր էին իր զոհերը և որտեղ էր սպանած, առանց կասկածելու, որ ունկնդիրք նրանց զաւակ և եղբայր են։

Այս սոսկալի յայտնութեան վրա երկու բարեկամներ խելակորոյս և չանթահար ուրիշ ոչինչ չեն մտածեր, այլ միայն վրէժխնդրութիւն։ Մեծ դժուարութեամբ սակայն իւրզինքնին կը սանձահարեն մի պահ, որովհետև չունենալով իրանց վրա որ և է զէնք, համոզուած էին, որ նոյն միջոցին վրէժխնդրութեան փորձ ապարդիւն կարող էր լինել, ուստի զինուորին հետ բարեկամանալ կը ձևացնեն, և կառնեն իրանց սենեակը կը տանեն։ Այնտեղ Մուշեղը կը յարձակի ծնողաց սպանողին վրա. այս վերջինը դիւրաւ ընկճելի մէկը չը լինելով, 15—20 վայրկեան միմեանց հետ կը կռուին, կը տապլին, և վերջապէս կը յաջողին վզիցը մի պարան անցնելով խեղդամահ անելու։

Մի հարևան լսելով կռիւը և աղմուկը, անմիջապէս իմաց կը տայ տան պահապանին, սա էլ ոստիկանութեան, և կը ձերբակալուին երկուքն էլ. չեն ուրանար «Այո, կըսեն, մենք սպանեցինք, և ոչ միայն իրան, այլ նրա ծնողքն էլ մեր ձեռքն անցնէր, անխնայ կը սպանէինք»։

Յայտնի չէ թէ եգիպտական դատարանները ինչ վճիռ պիտի տան. ապագայում կը ծանօթացնեմ ձեզ դատաստանական մանրամասնություններին։

Եգիպտացի

ՆԱՄԱԿ ԹԻՖԼԻՍԻՑ

—

Էրզրում, սեպտեմբերի 10-ին

Օգոստոսի 28, առաւօտեան ժամ 5-ին (ըստ եւրօպակ.) բոլոր զօրանոցներից միաժամանակ հնչեցին զինուորական փողերը՝ հրահանգելով զօրապետներին և զօրքերին պատրաստվել Շաքիր-փաշային դիմաւորելու համար։ Արդէն պատրաստությունները վաղօրօք տեսնված էին. այդ մասին Շաքիր-փաշան հէնց ինքը հեռագրել էր Տրապիզօնից, որ ընդունելությունը, հնարաւորութեան չափ, շքեղ լինի։ Զանցած 10 րօպէ, կազմ ու պատրաստ զօրքը քաղաքի չորս կողմից դիմեց դէպի Իլիճայի ճանապարհը, որտեղից սպասվում էր Շաքիր փաշան։ Ամենից առաջ չուեցին թնդանօթաձիգ զօրքերը 106 դաշտային և լեռնային թնդանօթներով. յետոյ՝ հետևակ զօրքը՝ մօտ 400 հոգի. սրանց հետևում էին հեծելազօրքը, ժանդարմները և ոստիկանությունը 150 հոգի և 30-ի չափ կառքեր՝ պաշտօնական անձնաւորություններով։ Բացի դրանցից, դիմաւորելու գնացին զինուորական դպրոցի աշակերտները՝ իրանց ուսուցիչներով,—յունաց հոգևորականությունը 12 երգեցիկ աշակերտներով, և երկու ուսուցիչներով։

Քաղաքի միւսիւլմաններից դիմաւորել էին մօտ 5000 տղամարդիկ, հազարաւոր թիւրքուհիք, 1000 ճերմակ գլուխ-մօլլաներ և 1000-ի չափ հեծեալներ։ Քաղաքից դուրս Վալի-փաշան նախաճաշիկ էր պատրաստել մեծ հիւրի համար, որտեղ նուագում էր զինուորական երաժշտությունը։ Իսկ քաղաքիս թիւրք ազգաբնակութեան մեծ մասը սպասում էր թնդանօթների որոտմանը, որ փակեն իրանց խանութները և գնան Սարայ՝ բարի եկար ասելու Շաքիր-փաշային։

Ինձ հետաքրքրում էր այն՝ թէ արդեօք կերևայ գէթ մի հատիկ հայ այդքան ամբոխի մէջ։ Կարնեցիների հետաքրքրությունը կարծես մեռած լինէր այս անգամ։ Ոչ ոք հայերից չը դիմաւորեց Շաքիր-փաշային՝ համիդիէների արիւնռուշտ գնդերի կազմակերպողին։

Որքան շքեղ էր նրա դիմաւորությունը, նոյնքան անշուք և անգոյն նրա մուտքը։ Առանց զինուորական նուագարանի մօտ 60—70-ի չափ հեծելազօրք սրարշաւ քշեցին իրանց ձիերը քաղաքի դռնից դէպի ներս. նրանց հետևեցին պաշտօնեաների կառքերը և կանգ առան Սարայի դրան մօտ։ Այդ կառքերից մէկում նստած էր Շաքիր-փաշան։ Սովորություն է, երբ մի բարձրաստիճան հիւր, նման Շաքիրի, հէնց որ ոտք դրեց քաղաքի դրան շէմքում, նոյն րօպէին թնդանօթները կաւետեն մեծ հիւրի մուտքը։ Դրա համար էլ շատ վաճառական և խանութպան միւսիւլմաններ սպասում էին այդ նշանին, որ փակեն իրանց խանութները և դիմաւորելու գնան։ 21 թնդանօթների որոտումները աւետեցին Շաքիր-փաշայի մուտքը այն ժամանակ, երբ նա արդէն նստած էր Սարայում։

Ոչ թնդանօթների որոտումը, ոչ զինուորական նուագարանը և ոչ ամբողջ քաղաքի տաճիկ ամբոխի հարայհրոցը չազդեցին կարնեցի հայերի դիւրագրգիռ ջղերու վրա։ Հայերը ոչ միայն չը դիմաւորեցին, այլ անսահման անտարբերութեամբ հեռու կեցան և զբաղվեցան իրանց սովորական գործերով։ Դեռ մի քանի օր առաջ Վալի-փաշան դիմել էր հայոց առաջնորդարանին և Սանասարեան վարժարանի տեսչութեան, որ սրանք ևս ձայնաւոր աշակերտներով դիմաւորեն Շաքիր-փաշային, բայց կտրական մերժում ստացան երկուսից էլ։

Շաքիրի Կարին մտնելու առաջին բարենորոգությունը նա եղաւ, որ ազատեց այն քիւրդ բէկերին և թօռուններին, նրանց հետ և Համիդիէի զօրապետներին, որոնց տեղական կառավարությունը բանտարկել էր զօրանոցի փառաւոր օդաներում, ի ցոյց եւրօպացոց, իբր Սասունի կոտորածի հեղինակներին։

Օգոստոսի 29-ին Շաքիրին այցելեցին բոլոր հիւպատոսները։ Օգոստոսի 30-ից Շաքիր փաշան, ամեն օր, իր նիստերն ունեցաւ, որոնց նպատակն էր ոստիկանների և ժանդարմերիայի առանձին խմբեր պատրաստել, խառն թիւրք և հայ պաշտօնեաներից։ Սակայն այս բոլորը ապարդիւն անցաւ։ Ոչ մի հայ չընդունեց Շաքիրի առաջարկությունը։ Կառավարութեան նախկին քաղաքական ժողովի անդամ Կարապետ էֆ. Պալլարեանին և մի ուրիշ պաշտօնեայի՝ Շարաշեանին դիմեցին Վալի-փաշան և Շաքիր փաշան, որոնք առ երեսս ընդունեցին, սակայն տուն գալով շտապեցին ուղարկել իրանց հրաժարականները։ Վերջապէս պաշտօնեաները ձեռք առին մի բիթլիսցի խենթ վաճառականի՝ Յովակիմ Դապաղեան անունով, որը մի խնդրագիր ներկայացնելով Շաքիր փաշային, բողոքեց՝ թէ կառավարությունը իրան պարտ է 22 լիրա, դեղօրէից փող, և չէ վճարում։ Շաքիրը առնելով այս խնդրագիրը, հրամայեց կարգադրել անյապաղ։

Շաքիր փաշայից երկու օր վերջ ժամանեցին Կարին նախ Մուսուլի Ազիզ-փաշան և ապա Վանի կուսակալ Բահրի փաշան, որը, ինչպէս ասում են, ստանձնել է Մուսուլի վալիութեան պաշտօնը, իսկ առաջինը ծերացած, տարիքն անցած լինելով, գնաց Կ. Պոլիս հանգստանալու ընդմիշտ։

Մելիք

մօտ գտնվող Թալիշխանօվների ընդարձակ կալուածքի մէջ, որն այժմ անցնում է մի հարուստ ռուսի ձեռքը, դիտաւորութիւն կայ լուրջ ուշադրութիւն դարձնել այդ նոր կուլտուրայի վրա։

Թէյը շահաւէտ բոյս է. եթէ նրա մշակութիւնը աջողվի, նա կարող է տարածվել շատ տեղերում և հարստութեան մի նոր աղբիւր դառնալ մեր ժողովրդի համար։

ԿԻՐԱԿԵԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

—

Երէկ, սեպտեմբերի 29-ին, լրացաւ Թիֆլիսում կ ի ր ա կ ե ա յ դ պ ր ո ց հիմնելու տասնամեակը։ Այդ առիթով հարկաւոր ենք համարում մի քանի տեղեկութիւններ հաղորդել դրա մասին։

Սկզբում դպրոցը տալիս էր միայն գրագիտութեան և ֆիզիկական աշխարհագրութիւնից տարրական դասեր։ Իսկ ժամանակի ընթացքում դպրոցի մշտական պարապմունքներին աւելացան՝ գրական դասախօսութիւններ, զրոյցներ բնութեան և արհեստների մասին, կաթնատնտեսութեան և անասնապահութեան դասընթացք, կար ու ձևի և երգեցողութեան դասեր ու դպրոցական զբօսանքներ։

Այդ դպրոցի հիմնարկութեան նախաձեռնութիւնը պատկանում է օրիորդ Օլգա Կայդանօվային, որը ժողովելով իր շուրջը մի խումբ վարժուհիներ, ոգևորեց նրանց ժողովրդի լուսաւորութեան այդ նոր եղանակով և սկիզբ դրեց մի համակրելի գործի մեր քաղաքում։

Անցեալ 1894 թւին Թիֆլիսի կիրակեայ դպրոցը ունէր 321 յաճախող, որոնցից 92-ը իբրև մշտական աշակերտողներ։

Դպրոցը այժմ ունի հաստատ կազմակերպութիւն։ Հասարակ դասակարգին պատկանող անձեր ուրախութեամբ մտնում են այդ դպրոցը և կարճ միջոցում առաջադիմութիւն են ցոյց տալիս։ Շատ անգրագէտ կամ կիսագրագէտ օրիորդներ այդ միջոցով սովորեցին կարդալ, գրել և նոյն իսկ լուրջ ընթերցանութեան ընտելանալ։

Շնորհաւորում ենք այդ տասնամեակը և դպրոցի ղեկավարողներին ցանկանում ենք եռանդ՝ ապագայում եւս գործելու նոյն տոկունութեամբ և ոգևորութեամբ։

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

—

Հայոց դերասանական ընկերութիւնը շարունակում է վրաց ազնուականների կալուածական բանկում իր ներկայացումները, չը նայելով հասարակութեան անտարբերութեան, որը, կարծես, մոռացել է, թէ հայոց թատրոն կայ և շաբաթը մի անգամ ներկայացում է լինում։

Հինգշաբթի, սեպտեմբերի 28-ին, այդ ընկերութիւնը ներկայացրեց ֆրանսիական մի պիէսա, «Ժան-Բօդրի» անունով, որի մասին հարկաւոր ենք համարում մի փոքր խօսել, քանի որ նա առաջին անգամ է տրվում հայոց բեմի վրա։

Այդ պիէսան, որ 4 գործողութեամբ մի կոմէդիա-դրամա է, գրել է ֆրանսիացի հեղինակ Վակրը, իսկ հայերէն թարգմանել է Ֆէլիքսը։

Ժան-Բօդրին, պիէսայի գլխաւոր հերոսը, մի 46 տարեկան, ամուրի կապիտալիստ է և մտերիմ բարեկամը մի ուրիշ, նոյնպէս հարուստ վաճառական Բօվիէի, որ այրի է և մի, 22 տարեկան գեղեցիկ աղջիկ ունի, Լուսի անունով, պիէսայի հերոսուհին։ Բօդրին իր սրտի խորքում, առանց որ և է կերպով ցոյց տալու, սիրում է գեղեցիկ Լուսիին. բացի դրանից, նա իբրև հայր սիրում է երիտասարդ բժիշկ Օլիվիէին, որին, 11 տարեկան հասակում, գտել է փողոցում, պահել, մեծացրել, ուսում տուել և բժիշկ դարձրել և ոչինչ չէ խնայում նրա համար։ Լուսին և Օլիվիէն միմեանց սիրում են, բայց Օլիվիէն, հարուստ չը լինելով, անհնարին է համարում ամուսնութիւնը Լուսիի հետ, ափսոսում է, որ օրիորդը աղքատ չէ և հրաժարվում է բժշկութեան արհեստից, որոշելով մի հնարք գտնել շուտով հարստանալու։

Այդ միջոցին Լուսիի հայրը, զանազան ձախորդութիւններ կրելով, սնանկանում է 800,000 ֆրանկ պարտքով։ Բօդրին վեհանձնաբար առաջարկում է այդ գումարը, բայց Բօվիէն մերժում է. այն ժամանակ Բօդրին, իր բարեկամին խայտառակութիւնից ազատելու համար, միակ ելքը տեսնում է խնդրելու Լուսիի ձեռքը, որպէս զի իբրև փեսայ կարողանայ օգնել։ Վերջինս, իր հօր փրկութեան համար, համաձայնվում է։

Օլիվիէն սաստիկ հոգեկան տանջանք է կրում, տեսնելով, որ ստիպված է կուել իր բարերարի դէմ և կործանել նրա երջանկութիւնը։ Բայց Բօդրին ինքն շուտով հասկանում է ամէն բան և սիրահարների բախտաւորութիւնը չը խանգարելու համար, երկար հոգեկան կուից յետոյ, հրաժարվում է իր սէրից, կորցնելով և իր 800,000 ֆրանկը։

Ամբողջ պիէսան հիմնված է այդ հոգեկան կուի և զգացումների վրա։ Նա մի հոգեբանական վերլուծութիւն է և, պէտք է ասել, որ հեղինակին աջողվել է այդ վերլուծութիւնը, այնպէս որ պիէսան բաւական զօրեղ տպաւորութիւն է թողնում։

Դերակատարների մէջ Աբէլեան, որ խաղում էր Ժան-Բօդրիի դերը, և Ստեփանեան՝ Օլէվիէի դերը, ընդհանրապէս, աջողութեամբ կատարեցին և, երևում էր, աշխատանք էին գործ դրել իրանց խաղի վրա։

Թատրօնը համարեա դատարկ էր։

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Սեպտեմբերի 25-ին

Ամսիս 23-ին, երեկոյեան 7 ժամին, տեղի ունեցաւ բժիշկների ընկերութեան արտաքոյ կարգի ընդհանուր ժողովը։ Համաձայն ընկերութեան քսան անդամի գրաւոր յայտարարութեան՝ ժողովը պիտի զբաղվէր բժիշկ Կօգանի «յայտնի գործի» պարզաբանութեամբ։

Կօլլէգաների այդ ժողովից շատ բան էր կախված. պիտի շօշափվէր մի փափուկ խնդիր, որը հանգստացնելով հասարակական կարծիքը, հանգստացնէր նաև իրանց խիղճը։ Սակայն հէնց ինքը, բժիշկ Կօգան, իր վարմունքով հեշտացրեց գործի ընթացքը։

Նիստը բացվելուն պէս՝ նախագահը յայտնեց ժողովին, թէ բժիշկ Կօգան չէ կարող ներկայ գտնվել, ինչպէս այդ երևում է ժողովին ուղղած նրա նամակից։ Վերադարձնելով ժողովի նախագահին իր անդամակցական տոմսակը՝ Կօգան գրաւոր կերպով յայտնում է ժողովին իր հրաժարականը, ասելով, որ ինքը չէ կամենում անդամ լինել մի այնպիսի ընկերութեան, որի անդամները անաչառ չեն և կրքով են վերաբերվում դէպի ինքը։ Նա յայտնում է իր դժգոհութիւնը բժիշկ Բասկին՝ ժողովի փոխ-նախագահին, որը թոյլ է տուել իրան՝ «Каспій» լրագրի խմբագրութեանը յայտնել իր ազգանունը, և մի և նոյն ժամանակ լրագրի բոլոր գրածներից նա եզրակացնում է ակնյայտնի կերպով, որ հէնց իր ընկեր բժիշկներն են առաջին անգամ այդ լուրը հաղորդել լրագրին և տարածել հասարակութեան մէջ...

Նամակի բովանդակութեան առիթով տեղի ունեցած թեթև ընդդիմախօսութիւնից յետոյ՝ ժողովը, ձայների մեծամասնութեամբ, որոշեց ընդունել բժիշկ Կօգանի հրաժարականը՝ մտցնելով արձանագրութեան մէջ, թէ «ժողովը ուրախութեամբ ընդունում է այդ հրաժարականը...»

Դրանից յետոյ յայտարարվեց ժողովին, թէ ամուսին կուչերօվների պաշտպան Գուրսկին ներկայացրել է նախագահին մի նամակ՝ ժողովում կարդալու համար, բայց որովհետև նամակագիր պարոնը բժիշկ Կօգանի բարոյական պատկերը սաստիկ այլանդակ կերպով է նկարագրում և «անվայել» փաստերով ապացուցանում, այդ պատճառով էլ, նախագահի առաջարկութեամբ, թէ նամակը և թէ նամակի հետ ներկայացրած զանազան պացիէնտների գրաւոր դօկումէնտները թողնվեցան առանց ուշադրութեան...

Ն. Դ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կ. Պօլսի մեր թղթակիցը ուղարկել է մեզ այն յ ա յ տ ա գ ի ր ը, որ սեպտեմբերի 18-ին, ց ո յ ց անողները ուզում էին տալ Թիւրքաց մեծ վէզիրին։ Այդ յայտագրի մի-մի օրինակները, ինչպէս հաղորդում է մեր Թղթակիցը, ներկայացվել են վեց պետութիւնների դեսպաններին։

—

Մի քանի տարի է, որ Բաթումը աշխատում է մի կլասիքական գիմնազիա ունենալ։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը գտնելով, որ գիմնազիայի համար առանձին պահանջ չը կայ, հարց է առաջարկել քաղաքային վարչութեան, թէ արդեօք աւելի լաւ չի լինի բանալ րէալական դպրոց։ Սակայն Բաթումը ցոյց տալով իրան կ լ ա ս ի ք ա կ ա ն ո ւ թ ե ա ն սիրահար, պատասխանել է, որ գիմնազիա ունենալը անյետաձգելի պահանջ է և խնդրել է րէալական դպրոցի փոխարէն անպատճառ կլասիքական գիմնազիա բանալ։ Դեռ յայտնի չէ, թէ ինչ որոշում է տուել ուսումնարանական իշխանութիւնը։

—

Այս օրերս Թիֆլիսի վրայով անցաւ դէպի Երզրում Թէհրանի Թիւրքաց դեսպանութեան քարտուղար Խասիր-Էֆէնդին, որին, «Тифл. Листокъ»-ի լուրին նայելով, Թիւրքաց կառավարութիւնը նշանակել է բարձրագոյն կոմիսար Շաքիր-փաշայի օգնական։

—

Հինգշաբթի, ամսիս 28-ին, օպերային խումբը ներկայացրեց «Աիդա»։ Մեծ աջողութիւն ունեցաւ երգչուհի Սօկօլօվսկայա Աիդայի դերում։ Սօկօլօվսկայա գիտէ երգել և խաղալ։ Նրա ձայնը ընդարձակ ձայներից չէ, բայց մշակված է և ճկուն։ Եգիպտական թագաւորի աղջկայ դեր կատարող Վիկտօրօվան կայտառ, անմշակ շարժումներ ունի և իր բարձր ու ուժեղ ձայնը դեռ չէ մշակել բաւարար կերպով։ Կրուգլօվը, եգիպտական թագաւոր Ամօնասրոյի դերում արտայայտում էր կրքոտ, վիրաւորված, կատաղի բնաւորութեան առանձնայատկութիւններ։ Մեծ քուրմ Րամֆիսի դերի համար կարելի էր ցանկալ աւելի լաւ կատարող, քան Չիստիակօվն է։ Ներկայացումը ընդհանրապէս բաւարար էր։

—

Ամսիս 28-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատը երկամեայ աքսորի դատապարտեց «Каспій» լրագրի նախկին րէպօրտեօր Նիկօլայ Զավգօրօդնիին, որը մեղադրվում էր շ ա ն տ ա ժ ի մէջ։

—

Հիւսիսային Կովկասի ոչխարապահութիւնը ուսումնասիրելու նպատակով, երկրագործութեան մինիստրութիւնը ուղարկում է մասնագէտներ, որոնք պէտք է տեղնուտեղը ծանօթանան տնտեսական այդ ճիւղի պայմաններին և խորհրդակցեն տեղական ոչխարապահների հետ այն միջոցների մասին, որոնք կարող են նպաստել ոչխարապահութեան զարգացմանը։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՑ մեզ գրում են. «Մօտ օրերս քաղաքից 10 վերստ հեռու գտնվող արօտատեղերում երկու խոշոր գողութիւն պատահեց։ 15 քուրդ աւազակներ, սրանից տասն օր առաջ, կապելով հովիւներին, տարան 645 ոչխար. և երէկ, նոյնպէս քրդերը, նոյն տեղից տարան 600-ից աւելի ոչխարներ։ Յափշտակած ոչխարների տէրերը քաղաքացիներ են։ Ինչպէս լսվում է, ոչխարատէրերից մէկը գտել է իր ապրանքի հետքերը Արաքսի այն կողմը, Ջալալցիների մէջ. իսկ միւսը առ այժմ ոչ մի հետևանքի չէ հասել։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պ օ լ ի ս, սեպտեմբերի 16-ին

Միացեալ Նահանգներու հանրապետութիւնը սկսած է կարևորութիւն ընծայել Ասիական Թիւրքիոյ. զանազան քաղաքներու համար ամերիկեան հիւպատոսներ նշանակուած են. առանք Պօլիս կը գտնուին, բայց Դուռը զանազան դըժուարութիւններ յարուցանելով ո՛չ անցագիր կուտայ, ո՛չ վաւերացման պաշտօնական թուղթեր։ Միացեալ Նահանգներու Կ. Պօլսոյ դեսպանը, պ. Բրէլ, այս տեղեկութիւնը հաղորդեց Վաշինկթօնի դահլիճին. արդէն հեռագիր ստացաւ թէ՝ հիւպատոսները առանց կարևորութիւն ընծայելու Դրան տալիք թուղթերուն, իրենք ճամբայ ելլեն ու պաշտօնատեղերնին երթան։

—

Այժմ Թիւրք կառավարութիւնը կը փորձէ յունաց պատրիարքը դէպի ինքը գրաւելու։ Այս օրերս սուլթանը 1,500 ոսկի (13,500 րուբլի) նուիրեց յունաց պատրիարքին։ Աշըգեանի դասը խրատ չեղաւ Թիւրքերուն։ Յոյն ժողովուրդը դժգոհ է իր պատրիարքէն։ Մակեդոնիոյ խնդրին համար յոյները կրնային Թիւրքաց հետ դաշնադրել, եթէ իրենք ալ Թիւրքերէն խլելու շատ մը բաներ չունենային։ Ի՞նչպէս հնարաւոր է շարունակել եղբայրակցութիւնը։

Պատրիարքներու այս խրարանցումին մէջ կը հարցուի, թէ Ազարեան ի՞նչ կընէ. մեր պատրիարքին մօտենալու փափագ ունի. իր գործակատարը՝ Աչճեան վարդապետ քանի մը օր առաջ Պատրիարքին մօտ եկաւ Ընկիւրիի հողային խնդրի մը պատուակաւ, բայց իսկապէս մերձեցումի մը փափագը կայ։ Ի՞նչ ընդունելութիւն պէտք է ընել։ Ազարեանին վրա վստահութիւն ունենալ կարելի չէ։ Իր վիճակը այսօր բաւական ծանր է. Վատիկանի մէջ ջանքեր կըլլան զինքը տապալելու համար. տեսնուեցաւ թէ հայկական խնդրին առթիւ հետևած քաղաքականութիւնը որչափ սխալ էր, և ոչ-կաթօլիկ արևելցիները ընդհանրապէս, ու հայերը մասնաւորապէս շատ ցրտացուց եկեղեցիէ մը, որուն պետերը ակներև կերպով կը դաշնակցէին խալիֆին հետ քրիստոնէութեան դէմ, անխոստովանելի շահերէ մղուած։ Կաթօլիկներն ալ հաչտ աչքով չի նայեցան այս գործին. և պապը որ կրնար այս կարևոր գործին մէջ դեր մը խաղալ և իր շուքը տարածել Արևելքի վրա, շատ խեղճուկ մնաց քրիստոնէութիւնը յուզող հարցի մը մէջ. իր տեղը բողոքականութիւնը բռնեց, այս ամէնը Ազարեանին շնորհիւ։

Սոյդ աղբիւրէ գիտեմ թէ հոս ալ Ազարեանը դեսպանական շրջանակներու մէջ ո՛ և է յարգանք չի վայելեր, ու մասնաւորապէս Ֆրանսայի դեսպանը, կաթօլիկութեան պաշտպանը արևելքի մէջ, ալ երես չի տար Ազարեանին։ Ամէն կողմէ ինկած է։ Իզմիրլեան պատրիարք այս ամէնը աղէկ գիտէ։

—

Քանի մը օր առաջ բաւական հետաքրքրական միջադէպ մը պատահեցաւ Անգլիոյ դեսպանատան ու օսմանեան նախարարութեան միջև։

Սըր Ֆիլիպ Քըրրի ձիադարման մը ունի, որ հայ է. ոստիկանութիւնը այս մարդը փողոցը ձերբակալեց, և քաշելով քաշկռտելով, մէկ պահականոցէ միւսը անցընելով տարաւ մինչև Բերայի կեդրոնական պահականոցը, որ Ղալաթա-Սէրայ կը կոչուի։ Խեղճ մարդը հոն բանտարկուած մնաց, մինչև որ դեսպանատունէն մարդ եկաւ։ Ի՞նչ կը կարծէք որ պատասխանէ Ղալաթա-Սէրայի ոստիկանապետը այն հարցումներուն, որ դեսպանատան թարգմանը կընէր այդ ձիապանին յանցանքներուն համար։

—Յանցանք մը չունի. միակ յանցանքը հ ա յ ը լ լ ա լ ն է։

Այս տարօրինակ կերպով լիրբ պատասխանը աղչութիւն պատճառեց թարգմանին, որ ձիապանը ազատեց և առաւ տարաւ։ Եթէ խեղճը չը գտնուէր Անգլիոյ դեսպանատան ծառայութեան մէջ, ո՛վ գիտէ որքան ատեն պիտի մնար բանտը և տառապէր։

Դեսպանը այս եղելութեան դէմ խիստ բողոք մը ղրկեց Դուռը։ Ըսաւ որ երբ Պօլսոյ մէջ մարդ մը կը ձերբակալեն ու կը բանտարկեն լոկ այն պատճառաւ որ հայ է, հապա գաւառները ի՛նչեր չեն ըրեր. ինչ որ կը նշանակէ թէ բոլոր պատմուածները, գրուածները հիմնաւոր են։

—

Գաւառներու վիճակին վրա խօսուած ատեն ամէն մարդ անշուշտ պիտի հարցնէ, թէ ինչ եղաւ Սասունի տեղեկագիրը։ Հոս, մեր լսածներուն նայելով՝ ֆրանսական կառավարութիւնն է, որ չուզեր, գէթ առ այժմ, երեք պետութեանց ներկայացուցիչներուն քննութեանց արդիւնքին հրատարակուիլը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը ջանայ համոզել անգլիական կառավարութիւնը, որ այդ հրատարակութիւնը չըլլայ։

***

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

(Պ ա տ ա հ ա կ ա ն թ ղ թ ա կ ի ց)

—

Կ. Պ օ լ ի ս, սեպտեմբերի 20-ին

Ձեռքերս կը դողդողան։ Հայ ազգին ցաւերը պատմելու համար գրիչս դժուարաւ կը սահի, քանզի երկու օրէն ի վեր մեր կրած տառապանաց և սրտաբեկութեանց չափ չը կայ. մայրաքաղաքիս մէջ իսկ վայրկենէ միւս վայրկեան չունիմք կենաց ապահովութիւն. այս երկու օրեր մերազնեից համար կատարեալ նահատակութեան օրեր դարձան և տակաւին որչափ պիտի շարունակէ, կարելի չէ գուշակելը։

Երկուշաբթի, սեպտեմբերի 18-ին, Մեսելոցի օրը, յորում մի խումբ հայեր՝ ազգին կրած հա-

բռնահարութեանց և ցաւոց դարման տարուելու համար Եւարգոսի աղերսագիր մը ներկայացնել կ'ուզէին, փոխանակ աղերսագիրը ընդունելու, ընդհակառակն զանոնք՝ ներկայացողները ձերբակալելու հրաման կը տրուի, և նոյն պահուն կը չոգչոգան սուինները: Ասոր կը պատասխանուի մի սարճանակի հարուածով մը. ահա նոյն միջոցին է, որ զօրքերը հայոց վրայ կիյնան, և աջ ու ձախ կը հարուածեն: Բայց սուրը և սուինը միայն սատ չը սահմանափակուիր, և տաճկաց արիւնոււշտ զօրքերը միայն մի խումբ հայոց արիւնով չեն բաւականանար: Կոտորածը Բ. Դրան շրջափակէն դուրս հետզհետէ կը սաստկանայ փողոցներու մէջ և հրապարակներու վրայ. ուր որ հայու պատահին՝ անմիջապէս կը մահացնեն. մահը իր սպառող շունչը կը տարածէ Այասօֆիայի հրապարակէն սկսեալ մինչև Սուլթան Մէհմէդի մզկիթի շրջակայքը (որ գրեթէ ժամուան մը միջոց է):

Թիւրք խաժամուժն և սօֆթաները, որք արդէն հայոցս դէմ խուլ թշնամութիւն սնուցանելով պատեհ առիթի կը սպասէին, այս առիթէ օգուտ քաղելով, իւրեանց բոլոր վայրագութիւնը կը թափեն անզէն և անմեղ ժողովրդեան ամեն դասակարգի վրայ: Փողոցները լցուած սօֆթաները, որք երկաթապատ բրերով և լախտերով զինեալ՝ աջ ու ձախ կիջեցնէին, չը խնայելով ոչ մի դասակարգի և սեռի, միայն թէ հայ լինէր: Մանկանց և կանանց վայը և վայնասունը չատ սրտաճմլիկ էր. ոմանց հայրը, կամ ամուսինը և կամ զաւակունքը իւրեանց աչաց առջև զոհ կ'լլային և կը խողխողուէին, բայց նոքա անկարող կը մնային օգնել իւրեանց սիրելեաց. ամեն սուրք ահ և սարսափ կը տիրէր, մանաւանդ Թավուգ-Բազարի կողմը. Սուլթան Մահմուտի եանի խուլ փողոցներու և խաներու մէջ չատ պանդուխտներ զոհ գնացին:

Ծանօթ մը, որ այն միջոցին գործով մը ոստիկանութեան դուռը գտնուած էր, նա պատմեց թէ ինչպէս թիւրք զինւորները ծեծելով և ոտնահարելով կը մեռցնէին ոստիկանութեան դուռը լցուած հայերը. չատ չատեր ալ իրենց վրայէն զէնք գտնուելուն համար մահացան:

Բաց սատի, նոյն աւուր գիշերուան տեղի ունեցած կոտորածի և խժդժութեանց նկարագիրը, որուն 1200 կամ ըստ ոմանց 1500 անձինք զոհ գացին—այսօր չը կրնալով հասցնել, յաջորդ նամակով պիտի գրկեմ:

Յ. Գ. Այս պահուս լսեցինք, որ Զուքաւր Չէչմէ խանի երէկ երեկոյեան 150 հոգի ջարդեր և վիրաւորեր և նոյնպէս այս գիշեր ևս ատանց բաւական հայ կտրած են: Այսօր ալ կոտորածի լուր պատելուն՝ ամեն հայեր և ոմանք յոյներ կամ եւրօպացիք խանութնին կը գոցեն. արդէն երէկ ալ գրեթէ չը բացուեցաւ:

Հայ

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 սեպտեմբերի: Ֆինանսների մինիստրը վերադարձաւ արտասահմանից և ձեռքն առաւ մինիստրութեան վարչութիւնը:

Հեռագիր «Нов. Время» լրագրի Վլադիվօստօկից. Ինժեներների երեք խմբեր Վլադիվօստօկից գնացին Մանչուրիա՝ նախնական հետախուզութիւններ կատարելու Մանչուրիայի վրայով երկաթուղու գիծ անցկացնելու համար:

ՌՕՍՏՕՎ ԴՕՆԻ ՎՐԱ, 27 սեպտեմբերի: Բացված է ոչխարապահների և բուրդ արդիւնաբերողների համագումար ժողովը: Վճռված է կազմակերպել ոչխարաբուծութեան կովկասեան բաժին՝ ոչխարաբուծութիւնը բարձրացնելու և բարւօքելու ու բրդային տօնավաճառներ և ցուցահանդէսներ կազմելու համար: Մտադրութիւն կայ առաջին ցուցահանդէսը կազմել եկող տարի: Ծախսերը մտադրութին կայ ծածկել իւրաքանչիւր ոչխարից կէս կօպէկ:

ՊՕՐՏ-ԼՈՒԻ, 27 սեպտեմբերի: Մադագասկարի թագուհու Բառուսմանդրիում եկած սուրհանդակները յայտնեցին, որ սեպտեմբերի 15-ին ֆրանսիացիները մտան գործեցին Տանանարիվա: Առաջին մինիստրը և պալատականները փախան: Ֆարաֆատրա ամրոցը Տամատաւի մօտ սեպտեմբերի 21-ին ենթարկվեց ռմբակոծութեան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 սեպտեմբերի: Թագաւոր կայսրը սեպտեմբերի 27-ին հրամեչտի ունկնդրութեան ընդունեց իր պաչտօնը թողնող մեծ բրիտանական դեսպան Լէսէլլին:

ՓԱՐԻԶ, 28 սեպտեմբերի: Այստեղ կալանաւորված է Շվարց ազգանունով մի մարդ, բողոքական դաւանութեան, որը մեղադրվում է լրտեսութեան մէջ զինուորական արհեստանոցներում:

ԲԵՐԼԻՆ, 28 սեպտեմբերի: Պրինց Հէնրիխ գընում է ճանապարհորդելու Հնդկաստան, Չինաստան և Եապօնիա:

ԵՕԿՕՀԱՄԱ, 28 սեպտեմբերի: Սէուլից հաղորդում են. «Կարգը վերականգնված է. պալատը պահպանում են եապօնական զօրքերը. կարծում են, որ թագուհին դեռ ևս կենդանի է:

ՀՌՕՄ, 28 սեպտեմբերի: Հրատարակված է պապի թուղթը կարդինալ Ռամպօլլային, որը ուղղված է սեպտեմբերի 8-ին տեղի ունեցած տօնախմբութիւնների դէմ և որով պահանջում է պապի աչխարհային իչխանութեան վերականգնումն:

ԵՕԿՕՀԱՄԱ, 28 սեպտեմբերի: Սէուլից հեռագրում են, որ Տայվանկուն թագաւորի հայրը, ռէֆօրմներին թշնամի կուսակցութեան պարագլուխը, թշնամական զօրաբաժնի գլուխ անցած՝ ներս խուժեց թագաւորական պալատը: Լուր է պտտում, որ թագուհու կեանքը վտանգի մէջ է գտնվում:

ՇԱՆԳՀԱՅ, 28 սեպտեմբերի: Շանգհայի լրագիրները հաստատում են, որ բօգդի-խանը համաձայնվել է երկաթուղիով միացնել Շանգհայն Սունժօու, Ջիպկեան և Նանկին քաղաքների հետ: Իգեանօու նահանգում հրամանագրված է, գաղանի հրովարտակով, անյապաղ ձեռնարկել երկաթուղու կառուցմանը: Ջինաստանը առհասարակ լուրջ դիտաւորութիւն է ցոյց տալիս օգուտ քաղելու եւրօպական քաղաքակրթութեան պտուղներից: Վճռված է բանալ Տէնդզինում չինական համալսարան եւրօպական ձևով: Նախապատրաստական դպրոցներ են հիմնվում Հիւսիսային Չինաստանի չատ տեղերում. նրանք կենթարկվեն համալսարանին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ

Կիրակի, հոկտեմբերի 1-ին, հայ դերասանական ընկերութիւնը կը ներկայացնէ

I

ՍԱՄԷԼ

Ողբերգութիւն 4 արարուածով, հեղ. Հեքիմեանի

II

ԷՍ ԷԼ ՔԻ ՄՈՑԻՔԼՈՒԹԻՆ

Վօդեվիլ 1 արարուածով, հեղ. Մ. Տէր-Գրիգորեանի

Մասնակցում է ամբողջ խումբը:

—

Պարտերի վերջին երեք կարգում աթոռը արժէ 75 կօպէկ:

Սկիզբը 8 ժամին է:

(112 №) 1—1

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ **ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԸ** սկսվելու է հոկտեմբերին, և կը շարունակվի երեք ամիս, աւելի լայն ծաւալով, քան առաջ: Գրվել ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել անյապաղ Գանօվսկայա փողոց, № 25:

(№ 112) 1—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

տեղափոխվել է Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, № 28, տուն Աղամեանի:

Երեխաների, ներքին և կոկորդի հիւանդութիւններ. երեկոյեան 5—7 ժամը:

(№ 103) 6—10

ՌՕՍՏՕՎԻ ՄԷՋ

բացվել է ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ և ԳՐԱՏՈՒՆ: Ընդունվում են գրքեր, օրացոյցեր և պատկերներ՝ ծախելու համար: Հասցէն՝ РОСТОВЪ (на Дону) ГАЗЕТНОЕ АГЕНТСТВО.

(№ 100) (չ.) 5—15

Վաճառվում են

Լեոն Սարգսեանցի

„ԱՅՑ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ“

Գինը 60 կօպ.

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ“

Գինը 20 կօպ.

Սարգիս Սարգսեանցի

„ԱԳՌԻԼԵՑՈՑ ԲԱՐԲԱՌԸ“

Գինը 2 ռուբլի:

Կարելի է ստանալ Թիֆլիսի կենտրօնական գրավաճառանոցում: (№ 94) 4—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւններ:

Դ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ Ա. Ի. ՍՈՐՕԿԻՆԱ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—10—11 ժ. կանանց և ներքին հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ:

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեքշ. հինգշ. և շաբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Փ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, միզի և սեռական օրգանների հ. ներքին և մորթի հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—7 ժ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խուզրադուցական հետազօտութիւններ է անում միզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ համար հարկաւոր է մի բնագէտ կամ մաթեմատիկոս ՈՒՍՈՒՑԻՉ 25 դասով, 1000 ր. ռոճիկով: Ցանկացողները թող հեռագրով դիմեն մեզ:

Տեսուչ Թեմական դպրոցի՝

Տիգրան Յովհաննիսեան

(№ 110) 3—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ե. Ս. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ

տեղափոխվեց Վելիամինօվսկայա փողոցը տ. № 14. Քաղաքային Դումայի հանդէպ:

ԱԿԱՆՋԻ, ՔԹԻ և ԿՈԿՈՐԴԻ հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդների ընդունելութիւնը տեղի է ունենում 5—7 ժամ երեկոյեան:

(№ 106) 6—20

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳՐՔԵՐԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀՈՒՍ—10 հատը 50 կ.

ԵԱՆԿՕ ԵՐԱԺԻՇՏԸ—10 „ 20 կ.

Դիմել կարելի է՝ Տէր-Միքայէլեանցին

Тифлисъ, Большая Кривая № 3.

(№ 89) 6—6

ԴՕԿՏՕՐ ՎԱՀԷ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

կը յայտնէ իրան դիմող հիւանդներին, թէ առաջիկայ սեպտեմբերից սկսեալ կը վերահաստատվի ՎԻԷՆՆԱ և իր հասցէն հետևեալն է.

Dr. WAHE MINASSIAN
Operator an der Klinik des Professor Chrobak. VIII. Schlösselgasse 10.
OESTERREICH WIEN

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՀԱՇՈՒԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆԶՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ծանօթութեամբ հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:

Աւանդելի առարկայք սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրայ, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանօնագրութիւն և 7) գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը:

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4 ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնօվի տանը, № 9, Սերգիևսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը և կանօնները կարելի է ստանալ ձրիաբար. Ծօլլինօմեերի բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

(ա. ա.) № 62 22—25

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ Ձեռնարկի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ Է ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց, 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաչտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, համդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերասինի գործարանական հաշուետուութեան:

Բ) Առևտրական թուաբանութիւն.

Գ) Առևտրական նամակագրութիւն.

Դ) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղութիւն:

Պարապմունքները սկսվելու են սեպտեմբերի 15-ից ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՁՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 4 ժամից մինչև 6 ժամ երեկոյեան, ՍՕԼՕԼԱԿ, Ֆրէյլինեան փողոց, տուն Սուլխանօվի, № 13:

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիդդէկելի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կօպէկ:

Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստայի ծախս վճարելու:

(№ 86) (ա. ա.) 15—15

Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ

«ՀՈՂԱՅԻՆ ԵՒ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ · Գինն է 40 կօպ.

» » » ՀԻՆ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ · · Գինն է 35 կօպ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին: (№ 74) (Ե.) 9—15

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 29 Сентября 1895 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.